

Od Frana Ramovša do współczesności – rozwój językoznawstwa słoweńskiego

Emil Tokarz

Zamknięta 5, PL 41-205 Sosnowiec; Slovenska akademija znanosti in umetnosti,
II. Razred za filološke in literarne vede, Novi trg 3, SI 1000 Ljubljana;
etokarz@gmx.co.uk

Referat obravnava organizacijo in sodoben razvoj slovenskega jezikoslovja ter njegove inovativne ideje, ki so se pojavile v času Frana Ramovša in segajo v današnji čas.

Die Arbeit befasst sich mit der Organisation und Entwicklung der modernen slowenischen Linguistik. Im Vordergrund stehen innovative Ideen aus der Zeit von Fran Ramovš, die sich bis heute erhalten haben.

Ključne besede: humanistika, lingvistika, Fran Ramovš, sodobno slovensko jezikoslovje

Schlüsselwörter: Humanistik, Linguistik, Fran Ramovš, moderne slowenische Linguistik

Fran Ramovš (1890–1952) wspólnie z Rajko Nahtigalem (1877–1958) to legendarni językoznawcy słoweńscy, żyjący na przełomie wieków i epok. Musieli się zmierzyć z powojennymi problemami i skutkami I i II wojny światowej, zabiegając, w nowopowstałych realiach polityczno-społecznych (restytucja słoweńskiej państwowości w ramach Królestwa Serbów, Słoweńców i Chorwatów), o dostęp do nauki i szkolnictwa Słoweńcom jako samodzielnemu narodowi. Jednocześnie ich perspektywa negocjacyjna musiała obejmować przyszłość całego narodu słoweńskojęzycznego po dzień dzisiejszy. Po I wojnie światowej stworzyli instytucjonalne podstawy nauki słoweńskiej i szkolnictwa, przede wszystkim wyższego, a po II wojnie światowej umocnili i dostosowali je do zaistniałej komunistycznej rzeczywistości. Obydwaj uczeni dali obiecujący początek dynamicznemu rozwojowi językoznawstwa w całej Słowenii.

Fran Ramovš w działalności naukowej wyróżnił się zdolnościami organizacyjnymi w nauce oraz wybitnymi syntezami dzieł, do dziś aktualnymi opisaniami i interpretacjami z zakresu historii języka i jego dialektów. Nie znałem osobiście profesora Frana Ramovša, umarł bowiem przedwcześnie na początku lat pięćdziesiątych XX wieku, zetknąłem się natomiast z jego legendą oraz wybitnymi uczniami, którzy wiernie kontynuowali plany, zamiary i projekty Profesora (Logar 1991).

Moje życie profesjonalne od 2 lipca 1968 roku związane jest, między innymi, ze Słowenią, Słoweńcami, a przede wszystkim z językoznawstwem

słoweńskim. Byłem wtedy młodym człowiekiem, tuż po studiach slawistycznych w Uniwersytecie Jagiellońskim, delegowanym po raz pierwszy na IV Seminarium Języka, Literatury i Kultury Słoweńskiej do Lublany. Ówczesny kierownik krakowskiej slawistyki, prof. Stanisław Urbańczyk, wspominając swój ostatni pobyt naukowy w Lublanie latem 1939 roku, doradził mi kontakt z uczniem prof. Frana Ramovša, dr. Tine Logarem. Pamiętając gościnność Słoweńców opowiadał mi o wielkim wrażeniu, jakie odniósł w przedwojennej Lublanie ze spotkania z prof. Ramovšem, który zachęcał go do zainteresowania się problematyką słoweńską w kontekście europejskich badań słowianoznawczych. Niestety II wojna światowa i jej powojenne konsekwencje pokrzyżowały plany naukowe obu badaczy. Minęło od tego czasu prawie 40 lat, zaczęły normalizować się międzynarodowe kontakty naukowe. Na krakowskiej slawistyce pierwszymi ich zwiastunami były oddelegowane z Lublany lektorka języka słoweńskiego Martina Orožen i doktorantka Breda Pogorelec. Obie Panie, wtedy asystentki Uniwersytetu w Lublanie, intensywnie uzupełniały swoje zawodowe wykształcenie o doświadczenia językoznawcze krakowskiej i warszawskiej slawistyki, jednocześnie ukazując Polakom dokonania nauki słoweńskiej oraz udostępniając żywy język słoweński i jego cywilizacyjne uwarunkowania.

Seminarium Języka, Literatury i Kultury Słoweńskiej, cztery lata wcześniej, zostało zainicjowane przez poliglotę Janeza Zora, a jego pomysł został urzeczywistniony przez kilkusobową grupkę pracowników Uniwersytetu w Lublanie w 1964 roku. Z biegiem lat Seminarium stało się w poważną instytucję naukowo-szkoleniową, przynosząc wiele pożytecznych inicjatyw oraz kształcąc w tematyce słowenistycznej wielu specjalistów zagranicznych, którzy w swoich ośrodkach akademickich propagowali język i kulturę słoweńską. Będąc jednym z zaproszonych uczestników Seminarium spotkałem w Lublanie profesorów Tine Logara, Franca Bezlaja, Antona Bajca, Borisa Paternu, France Zadravca i asystentów Matjaža Kmecla, Bredę Pogorelec, Martinę Orožen, Janeza Zora, Franca Jakopina, Jožeta Koruzę. Od nich się wszystko zaczęło i od skromnej osobowo Katedry Języka słoweńskiego i literatury Uniwersytetu w Lublanie. Nie pomyślałem wtedy, że tak mało liczna grupa młodych ludzi potrafi stworzyć zespół, od którego rozwinię się tak bogata przyszłość akademicka w każdym aspekcie: osobowym, instytucjonalnym i naukowym. Podczas Seminarium pierwszy jego dyrektor, prof. Tine Logar, prowadził regularne, codzienne wykłady z historii języka i dialektologii słoweńskiej. Był erudytą, na swoich wykładach w atrakcyjny sposób starał się przedstawić dziedzictwo języka słoweńskiego oraz silne rozwarstwienie dialektalne Słoweńców żyjących na styku kilku kultur: romańskiej, germańskiej, węgierskiej i słowiańskiej. Podczas dwudniowej wycieczki po Słowenii charakteryzował dodatkowo każdy jej zakątek opisem mowy tubylców. Był znakomitym znawcą przedmiotu, badaczem, który osobiście,

rowerem, dotarł do każdej grupy respondentów posługującej się swoją mową miejscową. Posiadał nieprawdopodobny słuch językowy i przygotowanie teoretyczne językoznawcy-dialektologa. Pochodził z Horjula i pierwszym językiem, jakim się posługiwał, była jego gwara. Był uczniem znakomitego mistrza i mentora prof. Frane Ramovša, z którym konsultował materiał językowy, gromadził go w terenie, przygotowując do większych projektów opisów mocno zróżnicowanych dialektów i gwar mowy Słoweńców. Po latach zaprzyjaźniłem się z Profesorem, często z nim konsultowałem swoje problemy badawcze, był człowiekiem życzliwym i empatycznym, zwykle pomocny w każdej sytuacji, mimo swoich trudnej przeszłości. Doświadczył bowiem dwa obozy koncentracyjne, faszystowski w Bari (Włochy) i komunistyczny na Golim Otoku (Jugosławia). Przeżył podczas II wojny światowej romantyczną miłość z obozową lekarką, z którą po wojnie stworzyli udany związek małżeński, wychowali czwórkę dzieci, dwójkę lekarzy i dwójkę slawistów. Profesor profesjonalnie rozwinął to, co rozpoczął jego mistrz Fran Ramovš. Kontynuował jego zaczęte prace badawcze oraz organizację słoweńskiej humanistyki, w szczególności słowenistyki. Stał się instytucją akademicką, bez niego nic się nie działo w licznych inicjatywach w tym zakresie.

Tine Logar (1916–2002) doktoryzował się u Frana Ramovša w 1941 ze swoich rodzinnych dialektów horjulskich w rok po ukończeniu studiów slawistycznych w Lublanie, jednocześnie w tym czasie aktywnie współdziałając z partyzantskimi oddziałami ruchu oporu NOB. Całe swoje życie zawodowe poświęcił nauczeniu, opisowi i badaniu największego dziedzictwa narodowego Słoweńców, jakim są ich dialekty rozsiane w trudnym terenie, najczęściej górzystym, co między innymi wpłynęło na mocne ich zróżnicowanie. Od 1958 roku, kiedy został docentem, a następnie profesorem nadzwyczajnym (1962) i zwyczajnym (1967) w Uniwersytecie w Lublanie, zaczął intensywnie zbierać, analizować i archiwizować słoweński materiał dialektalny oraz angażować w prace nie tylko nieliczne grono swoich asystentów, ale też i studentów, pochodzących bardzo często z odległych wsi. Pisali oni, w ramach swoich studiów, prace seminaryjne, dyplomowe, magisterskie i doktorskie o swojej rodzinnej mowie. Takie zaangażowanie ogromnej ilości uczniów zapewniło przygotowanie do późniejszych dużych międzynarodowych i krajowych projektów opracowujących mapy dialektalne słoweńskiego obszaru językowego oraz wypromowanie lublańskiej szkoły dialektologicznej i historycznej języka słoweńskiego (Jakopin 1989). Zainteresował swoją pasją dużą grupę uczniów i wraz z nimi zorganizował, dziś bardzo liczną, lublańską szkołę językoznawczą badającą bogactwo słoweńskich dialektów oraz historię języka Słoweńców. Najzdolniejsi jego uczniowie objęli poważne stanowiska naukowe w pracowniach specjalistycznych SAZU (Jakob Rigler, Karmen Kenda Jež) w Uniwersytecie w Lublanie (Martina Orožen, Vera Smole), w Uniwersytecie w Mariborze (Zinka Zorko, Marko Jesenšek, Jožica

Škofic), w Pomorskim Uniwersytecie w Koprze (Vesna Mikolič, Rada Cossutta), w Uniwersytecie w Grazu Ludvik Karničar).

Następczynią, w sensie kontynuacji profesjonalnej Frana Ramovša i jego ucznia Tine Logara, została Martina Orožen, a ich współpraca polegała na wzajemnym uzupełnianiu się w kierunkach badawczych, on dbał o staranność w zbieraniu i ochronie dziedzictwa językowego, ona jest autorką kilku obszernych syntez monografii z zakresu słoweńskiej diachronii (Orožen 1996, 1996a, 2003, 2010). Dziś jest pani prof. Martina Orožen niezaprzeczalnym autorytetem w zakresie językowych zagadnień słoweńskiej diachronii, począwszy od najstarszych zabytków fryzyńskich (Brižinskih spomenikov) po współczesność. Wyniosła do wyżyn naukowych słoweńską dialektologię i historię języka ojczystego, badając niemalże wszystkie ich aspekty i poziomy językoznawczych analiz. Stworzyła swoją szkołę lingwistyczną promując i recenzując liczne doktoraty, a jej uczniowie stanowią dzisiaj trwałe fundamenty kilku ośrodków akademickich w Słowenii i za granicą (Orel 2002).

Jej uczniowie profesorowie Zinka Zorko i Marko Jesenšek zorganizowali w Uniwersytecie Mariboskim w roku 2006 nowy Wydział Filozoficzny, którego poważną częścią stała się miejscowa słowenistyka. Zinka Zorko swoje zainteresowania badawcze ześrodkowała na dialektach Słoweńców zamieszkujących półnono-wschodnią część pogranicza Słowenii (Koletnik 2006). Natomiast Marko Jesenšek, dziekan dwóch pierwszych kadencji Wydziału Filozoficznego UM (2006–2015), poświęcił się diachronii języka słoweńskiego oraz polityce językowej (Jesenšek 1998, 2005, 2005a, 2010, 2013, 2015, 2015a), a także założył międzynarodową serię wydawniczą (mednarodna knjižna zbirka) Zora oraz humanistyczne czasopismo naukowe *Slavia Centralis*. Mariborskie środowisko językoznawcze mogło pochwalić się dwoma członkami SAZU (dr. Zinka Zorko i dr. Marko Jesenšek) oraz 22 doktorami (Mihaela Koletnik, Irena Stramljič Breznik, Anja Benko, Nina Ditmajer, Marjeta Humar, Mira Krajnc Ivič, Marjan Kulčar, Tjaša Markežič, Gjoko Nikolovski, Polona Pivec, Dejan Pukšič, Simona Pulko, Bernard Rajh, Cvetka Rezar Mlakar, Polonca Šek, Mojca Tomišič, Natalija Ulčnik, Drago Unuk, Branka Vičar, Alenka Valh Lopert, Ines Voršič, Melita Zemljak) i kilkoma doktorantami (m. in. Nina Zver, Franci Just, Akos Doncsecz i inni). Mariborska humanistyka kontynuuje swoje tradycje od lat sześćdziesiątych XX wieku kiedy to powstała w 1961 roku Akademia Pedagogiczna (Pedagoška akademija), która w 1986 roku weszła w skład nowo utworzonego Uniwersytetu w Mariborze jako Wydział Pedagogiczny (Pedagoška fakulteta), a z niego w roku akademickim 2006/2007 wydzieliły się trzy mniejsze, w tym Wydział Filozoficzny.

W Koprze w roku akademickim 1995/96 ustanowiono Naukowo-Badawcze Centrum Republiki Słowenii (Znanstveno-raziskovalnega središča RS), które

miało przygotować rozwinąć nowy ośrodek akademicki na Wybrzeżu Adriatyckim. W jego ramach powstał Instytut Studiów Językoznawczych (Inštitut za jezikoslovne študije ZRS Koper), który obecnie zatrudnia 9 doktorów językoznawców (Milan Bufon, Irina Cavaion, Rada Cossutta, Lucija Čok, Tina Čok, Maja Melinc Mlekuž, Vesna Mikolič, Maša Rolih, Colin H. Williams) i 2 magistrów (Anna Maria Grego, Diana Košir). Uniwersytet Pomorski (Univerza na Primorskem) został powołany decyzją Parlamentu słoweńskiego (Državni zbor RS) 29. 1. 2003. Dzisiaj jest to liczące się w Słowenii środowisko naukowo-badawcze, w którym znaczącą grupę stanowią językoznawcy (Ana Beguš, Alenka Kocbek, Irina Makarova Tominec, Jožica Škofic, Klara Šumenjak, Vladka Tucovič, Jana Volk)

Następnym środowiskiem naukowym stał się od roku 1995 Uniwersytet w Nowej Goricy zlokalizowany w trzech miastach (słoweńskie Nova Gorica, Ajdovščina i włoska Gorizia). Na Wydziale Humanistycznym (Fakulteta za humanistiko) jest licznie reprezentowane językoznawstwo w ramach trzystopniowych studiów słowenistycznych (Kozma Ahačič, Tina Ban, Aleksandra Bizjak Končar, Helena Dobrovoljc, Tomaž Erjavec, Alja Ferme, Apolonija Gantar, Januška Gostenčnik, Matejka Grgič, Karmen Kenda Jež, Slavica Kochovska, Franc Marušič, Andrew Nevins, Petra Mišmaš, Tanja Petrovič, Amanda Saksida, Penka Stateva, Artur Stepanov, Danila Zujan Kumar, Rok Žaucer, Janja Žmavc).

Dziś, niemalże po 55 latach mogę stwierdzić, że językoznawstwo słoweńskie niewyobrażalnie rozwinęło się tak instytucjonalnie, jak i osobowo. W tym czasie powstało kilka dobrze działających instytucji naukowych w Lublanie (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU (Kenda-Jež 2006), Oddelek za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani i Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik Univerze v Ljubljani (Pogorelec 1991), uniwersytety w Mariborze, Koprze i w Nowej Goricy. Z kilku językoznawców słowenistów w 1968 r (trzech profesorów: Tine Logar, Franc Bezlaj, Anton Bajc, i czterech asystentów: Martina Orožen, Breda Pogorelec, Franc Jakopin i Janez Zor) do około 70 doktorów (por. Wykaz promotorów i doktorów RS z 2022 r.).

Wykaz promotorów i doktorów Republiki Słowenii z 2022 r.

Kozma Ahačič, mentor: Aleksander Erniša (**somentor:** Marko Kerševan), Mitja Trojan

Anton Bajc, mentor: Rudolf Kolarič, France Tomšič, Breda Pogorelec (**somentorica:** Milka Ivič)

Marija Bešter Turk, somentorica: Uršula Krevs Birk, Daria Skubic (**mentorica:** Simina Kranjc) Lara Godec Soršak (**mentorica:** Erika Križišnik), Ana Marija Muster,

Fran Bezlaj, mentor: Franc Jakopin, Alenka Šivic Dular

Marija Boršnikova, *mentorica*: Jože Toporišič (**somentor**: Fran Petre)

Varia Cvetko Orešnik, *mentorica*: Nataša Terbovšek Coklin; **somentorica**: Metka Furlan

Lucija Čok, *mentorica*: Anja Zorman, Irina Moira Cavaoni, Anita Sila

Bojana Čop, *mentorica*: Varja Cvetko Orešnik, Marko Snoj, Metka Furlan

Helena Dobrovoljc, *mentorica*: Mateja Curk (**somentorica**: Tanja Petrović); **somentorica**: Nika Sibenreich (**mentor**: Janez Orešnik)

Metka Furlan, *mentorica*: Metor Čepar, Luka Repanšek; **somentorica**: Katja Škrbej

Nataša Gliha Komac, *mentorica*: Tadej Kralj (**somentorica**: Marjetka Golež Kaučič)

Marija Golden, *mentorica*: Sašo Živanovič

Vojko Gorjanc, **mentor**: Špela Arhar Holdt, Tadeja Rozman (**somentorica**: Simona Kranjc), Mojca Šorli, Damjan Popič, Alenka Morel, Rok Chitrakar, Jana Čilej; **somentor**: Jana Zemljarič Miklavčič, Nataša Logar, Tatjana Blažič Bulc, Mojca Nidorfer Šiškovič

Igor Grdina, **mentor**: Kozma Ahačič

Franc Jakopin, **somentor**: Marija Globenik (**mentor**: Mitja Skubic)

Marko Jesenšek, **mentor**: Polonca Šek, Natalija Ulčnik, Gjoko Nikolovski, Cvetka Rezar Mlakar, Nina Ditmajer, Nina Zver, Franci Just, Akos Doncsecz

Monika Kalin Golob, *mentorica*: Nataša Logar (**somentor**: Vojko Gorjanc), Tina Lengar Verovnik (**somentorica**: Vesna Laban); **somentorica**: Mojca Leskovec (**mentor**: Darko Čuden)

Ludvik Karničar, **somentor**: Andrejka Žejn

Majda Kaučič Baša, **somentorica**: Sonja Starc, Bevin Jagodic

Karmen Kunda Jež, **somentorica**: Maja Bitenc

Mihaela Koletnik, *mentorica*: Anja Benko (**somentorica**: Zinka Zorko)

Tomo Korošec, **mentor**: Renata Zadravec Pešec, Sonja Hudej, Monika Kalin Golob, Mateja Mahnič

Irena Kovačič, *mentorica*: Apolonja Klančar (**somentorica**: Ada Vidovič Muha), David Limon (**somentor**: Marko Stabej), Katja Plemenitaš, Agnes Pisanski Peterlin; **somentorica**: Andrej E. Skubic (**mentorica**: Ada Vidovič Muha)

Janez Kranjc, **somentor**: Mateja Jamec Tomazin

Simona Kranjc, *mentorica*: Sonja Starc (**somentorica**: Majda Kaučič Baša), Milena Ivšek (**somentorica**: Barica Marentič Požarnik), David Puc, Mojca Nidorfer Šiškovič (**somentor**: Vojko Gorjanc), Damjan Huber (**somentor**: Primož Vitez), Darija Skubic (**somentorica**: Marija Bešter Turk), Nuša Ščuka, Barbara Baloh (**somentorica**: Vida Medved Udovič); **somentorica**: Tadeja Rozman (**mentor**: Vojko Gorjanc), Nataša Logar (**mentorica**: Ada Vidovič Muha), Danila Zuljan Kumar (**mentorica**: Vera Smole)

Martina Križaj Ortar, *mentorica*: Jerica Vogel

Erika Kržišnik, *mentorica*: Nataša Jakop, Mateja Jamec Tomazin (**somentor**: Janez Kranjc), Mojca Žagar Karner, Urška Valenčič Arh, Lara Godec Soršak (**somentorica**: Marja Bešter)

Turk), Katarina Rigler Šilc; **somentorica:** Karin Marc Bratina (**mentorica:** Vera Smole), Nina Ledinek (**mentorica:** Andreja Žele), Saša Vojtech Poklač (**mentorica:** Vera Smole)

Vesna Laban, somentorica: Tina Lengar Verovnik (Monika Kaleb Golob)

Andreja Legan Ravnika, somentorica: Tina Lengar Verovnik (**mentorica:** Monika Kalin Golob)

David Limon, mentor: Lara Burazer

Jože Lipnik, mentor: Simona Pulko

Tine Logar, mentor: Jakob Rigler, Martina Orožen, Zinka Zorko, Rada Cossutta (**somentorica:** Alenka Šivic Dular), Vera Smole, Karmen Kenda Jež, Jožica Škofic, Ludvik Karničar (somentor: J. Toporišič)

Fran Marušič > mentor: Petra Mišmaš

Vida Medved Udovič > somentorica: Barbara Baloh (mentorica: Simona Kranjc)

Majda Merše > somentorica: Metod Čepar (**mentorica:** Metka Furlan), Alenka Jelovšek (**mentorica:** Irena Orel)

Vesna Mikolič, mentorica: Mateja Forte, Maša Rolih, Alenka Čuš; **somentorica:** Jana Zemljarič Miklavčič (**mentor:** Marko Stabej), Dorota Chlopek (**mentor:** Emil Tokarz), Simona Bergoč (**mentor:** Marko Stabej), Jana Volk (**mentor:** Primož Vitez), Ana Beguš (**mentor:** Janez Strehec), Klara Šumenjak (**mentorica:** Jožica Škofic), Maja Smotlak (**mentor:** Krištof Jacek Kozak), Jerneja Umer Kljun (**mentorica:** Marina Ožbot),

Rajko Nahtigal, mentor: Fran Ramovš (Graz 1914, hab. 1918), Bojan Čop, France Bezljaj

Vlado Nartnik, somentor: Tjaša Jakop

Irena Orel, mentorica: Jožica Narat, Alenka Jelovšek (somentorica: Majda Merše), Maruška Agrež, Simon Atelšek

Janez Orešnik, mentor: Milena Milojević Sheppard, Irena Kovačič, Rastislav Šuštaršič, Stanko Klinar, Marina Zorman, Helena Dobrovoljc, Aleksandra Bizjak Končar, Nika Siebenreich (**somentorica:** Helena Dobrovoljc)

Martina Orožen, mentorica: Marko Jesenšek, Irena Orel, Majda Merše, France Novak, Andreja Legan Ravnika (**somentor:** Marijan Smolik), Bernard Rajh

Zdenka Palkova, somentorica: Hotimir Tivodar (**mentorica:** Ada Vidovič Muha)

Jozef Pallay, mentor: Matej Meterc

Nataša Pirih Svetina, mentorica: Ines Budinoska

Breda Pogorelec, mentorica: Janez Dular, Marja Bešter Turk, Janko Čar, Erika Kržišnik, Marko Stabej, Tomaž Sajovic, Simona Kranjc (**somentorica:** Ljubica Marjanovič Umek), Majda Kaučič-Baša, Elizabeta Bernjak, Lučija Čak; **somentorica:** France Novak (**mentorica:** Marina Orožen)

Fran Ramovš, mentor: Anton Bajec, Rudolf Kolarič, France Tomšič, Tine Logar,

Darija Skubic, mentorica: Teuta Ramadani Rasini

Mitja Skubi, mentor: Daria Globenik (somentor Franc Jakopin)

Vera Smole, mentorica: Melita Zemljak (**so mentor:** Zdravko Kačič), Tjaša Jakop (**so mentor:** Vladimir Nartnik), Danila Zuljan Kumar (**somentorica:** Simona Kranjc), Saša Vojtech Poklač (**somentorica:** Erika Križišnik), Karin Marc Bratina (**somentorica:** Erika Križišnik), Mojca Kumin Horvat (**somentorica:** Jožica Škofic), Andrejka Žejn (**somentor:** Ludvik Karničar)

Mojca Smolej, mentorica: Justyna Mišta-Ślęzak, Alexander Rath, **somentorica:** Maruška Agrež (**mentorica:** Irena Orel)

Marko Snoj, mentor: Simon Klemenčič, Andrej Perdih (**somentorica:** Andreja Žele), Tanja Mirtič

Marko Stabej, mentor: Valerija Trojar, Nina Modrijan, Simon Krek, Ina Ferbežar, Simona Bergoč (**somentorica:** Vesna Mikolič), Mojca Smolej, Maja Bitenc, Mojca Stritar Kučuk, Vesna Mikolič, Nataša Piriš Svetina, Jana Zemljarič Miklavčič (**somentor:** Vojko Gorjanc), Irena Krapš Vodopivec, Nataša Gliha Komac (**somentor:** Albinca Nečak Luk), Darinka Vedonik (**somentor:** Zdravko Kačič); **somentor:** Mihaela Knez, David Limon, Kozma Ahačič (**mentor:** Igor Grdina), Damjan Kern, Marija Sotnikova Stravs (**mentorica:** Maria Wtorkowska)

Sonja Starc, mentorica: Martina Rodela

Irena Stramljič Breznik, mentorica: Marjeta Humar, Ines Voršič, Mojca Tomišič, Polona Pivec, Branka Vičar, Tjaša Markezič

Matej Šekli, mentor: Janoš Ježovnik

Alenka Šivic Dular, mentorica: Vanda Babič, Aleksander Bjelčevič, Roberto Dapit (**so mentor:** Milko Matičetov), Matej Šekli, Robert Grošelj (**somentorica:** Andreja Žele), Silvo Torkar, Januška Goštenčnik, **somentorica:** Rada Cossutta, Drago Kladnik

Jožica Škofic, mentorica: Klara Šumenjak (**somentorica:** Vesna Mikolič); **somentorica:** Mojca Kumin Horvat (**mentorica:** Vesna Smole), Januška Gostenčnik

Rastislav Šuštaršič, mentor: Špela Vintar, Neva Čebren, Silva Bratož, Sara Može

Hotimir Tivadar, mentor: Karmen Brina Kodrič, Jelka Breznik

Jože Toporišič, mentor: Tomo Korošec, Irena Stramljič Breznik, Viktor Majdič, Martina Križaj Ortar, France Žagar (**somentorica:** Olga Kunst Gnamuš); Margaret Davis, Ada Vidovič Muha, Marija Golden, Rastislav Šuštaršič

MariaWtorkowska, mentorica: Marija Sotnikova Štravs (**somentor:** Marko Stabej; **somentorica:** Katarzyna Bednarska, Kamil Szafraniec

Ada Vidovič Muha, mentorica: Saška Štumberger, Jerica Snoj, Polona Gantar, Nataša Hribar, Nina Novak Kerbler, Vojko Gorjanc, Andreja Žele, Andrej E. Skubic (**somentorica:** Irena Kovačič), Hotimir Tivadar (**somentorica:** Zdena Palková), Jasna Honzak-Jahič, Peter Jurgec (**somentorica:** Vesna Mildner), Mira Kranjc Ivič, Irena Stramljič Breznik, Viktor Majdič, Mateja Mahnič; **somentorica:** Marina Zorman (Janez Orešnik), Frančiška Lipovšek, Apolonija Klamčar (**mentorica:** Irena Kovačič, Darko Čuden, Boris Kern (**mentorica:** Andreja Žele)

Jerica Vogel, mentorica: Tomaž Petek

Melita Zemljak Jontes, mentorica: Marjan Kulčar, Dejan Pukšič

Zinka Zorko, mentorica: Alenka Valh Lopert, Drago Unuk, Mihaela Koletnik, Bernard Rajh, Peter Weiss; **somentorica:** Anja Benko (**mentorica:** Mihaela Koletnik)

Marija Zorman, mentorica: Mojca Cajnko

France Žagar, mentor: Majda Cenčič

Andreja Žele, mentorica:Tina Rožac, Domen Krvina, Maša Rolih, Mija Michelizza (**somentor:** Primož Jakopin), Nina Ledinek (**somentorica:** Erika Križišnik), Tanja Fajfar (**somentor:** Matej Accetto), Boris Kern (**somentorica:** Ada Vidovič Muha), Špela Petrič Žižič, Peter Holozan; **somentorica:** Robert Grošelj (**mentorica:** Alenka Šivič Dular, Andrej Perdih (**mentor:** Marko Snoj)

Literatura

Franc JAKOPIN, 1989: Tine Logar – Slovenski dialektolog in jezikovni zgodovinar. *Zbornik razprav iz slovenskega jezikoslovja. Tinetu Logarju ob sedemdesetletnici*. Ur. Franc Jakopin. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. 9–18.

Marko JESENŠEK, 1998: *Deležniki in deležja na -č in -ši. Razvoj oblik v slovenskem knjižnem jeziku 19. stoletja*. (Zora, 5). Maribor: Slavistično društvo Maribor.

– –, 2005: *The Slovene Language in the Alpine and Pannonian Language Area: the History of the Slovene Language*. Kraków: Towarzystwo Autorów I Wydawców Prac Naukowych Universitas.

– –, 2005a: *Spremembe slovenskega jezika skozi čas in prostor*. (Zora, 33). Maribor: Slavistično društvo Maribor.

– –, 2010: *Prekmuriana: fejezetek a szlovén nyelv történetéből*. (Opera Slavica Budapestinensia, Linguae Slavicae). Budapest: Balassi Kiadó.

– –, 2013: *Poglavja iz zgodovine prekmurskega knjižnega jezika*. (Zora, 90). Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti Filozofske Fakultete Univerze v Mariboru.

– –, 2015: *Poglavja iz zgodovine vzhodnoštajerskega jezika*. (Zora, 110). Maribor Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti Filozofske Fakultete Univerze v Mariboru.

– –, 2015a: *Slovenski jezik med preteklostjo in sedanjostjo*. Praha: Verbum.

– –, 2018: *Prekmurski jezik med knjižno normo in narečjem*. (Zora, 129). Maribor: Univerzitetna založba).

– –, 2021: *Poglavja iz razvoja slovenskega jezika*. (Zora, 145). Maribor: Univerzitetna založba).

– –, 2021a: *A szlovén nyelv válasútjai egykor és ma*. (Opera Slavica Budapestinensia, Linguae Slavicae). Budapest: ELTE BTK, Szláv Filológiai Tanszék.

Karmen KENDA-JEŽ, 2006: Slovenska dialektologija v drugi polovici 20. stoletja. *Diahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah*. (Zora, 41). Ur. Mihaela Koletnik in Vera Smole. Maribor: Slavistično društvo. 22–30.

Mihaela KOLETNIK, 2006: *Ob življenskem jubileju profesorice doktorice Zinke Zorko*. Di-ahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah. (Zora, 41). Ur. Mihaela Koletnik in Vera Smole. Maribor: Slavistično društvo. 12–17.

Tine LOGAR, 1991: Pomen Frana Ramovša za slovenistiko. *Sedemdeset let slovenske slovenistike: zbornik Slavističnega društva Slovenije / Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša*. Ur. Martina Orožen, Irena Orel-Pogačnik. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport. 13–17.

Martina OROŽEN, 1996: *Oblikovanje enotnega slovenskega knjižnega jezika v 19. stoletju*. Ljubljana: Filozofska fakulteta: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

– –, 1996a: *Poglavja iz zgodovine slovenskega knjižnega jezika (Od Brižinskih spomenikov do Kopitarja)*. Ljubljana: Filozofska fakulteta: Univerza v Ljubljani.

– –, 2003: *Razvoj slovenske jezikoslovne misli*. (Zora, 26). Maribor: Slavistično društvo.

– –, 2010: *Kulturološki pogled na razvoj slovenskega knjižnega jezika*. (Zora, 74). Maribor: Filozofska fakulteta.

Irena OREL, 2002: Ob življenskem in strokovnem jubileju prof. dr. Martine Orožen – lju-beče preučevalke slovenskih jezikovnih globin in širin. *Med dialektologijo in zgodovino slovenskega jezika*. (Zora 18). Ur. Marko Jesenšek, Bernard Rajh, Zinka Zorko. Maribor: Slavistično društvo. 9–22.

Breda POGORELEC, 1991: Sedemdeset let ljubljanske slavistike in slovenistike. *Sedemdeset let slovenske slovenistike: zbornik Slavističnega društva Slovenije / Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša*. Ur. Martina Orožen, Irena Orel-Pogačnik. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport. 18–33.

Zusammenfassung

VON FRAN RAMOVŠ BIS IN DIE NEUZEIT. DIE ENTWICKLUNG DER SLOWENISCHEN SPRACHWISSENSCHAFT

Fran Ramovš (1890–1952) und Rajko Nahtigal (1877–1958) sind legendäre slowenische Sprachwissenschaftler, die um die Wende der Jahrhunderte und historischer Epochen lebten. Sie mussten sich mit den Nachkriegsproblemen und den Folgen des Ersten und Zweiten Weltkriegs auseinandersetzen und in der neuen gesellschaftspolitischen Realität (der Errichtung einer slowenischen Staatlichkeit im Rahmen des Königreichs der Serben, Kroaten und Slowenen) sicherstellen, dass die Slowenen als unabhängige Nation Zugang zu Wissenschaft und autonomer Bildung haben. Gleichzeitig musste ihre Verhandlungsperspektive die Zukunft der slowenischsprachigen Nation sichern. Nach dem Ersten Weltkrieg schufen sie die institutionelle Grundlage für die Entwicklung der slowenischen Wissenschaft und Bildung, insbesondere der Hochschulbildung, und nach dem Zweiten Weltkrieg sorgten sie für ihre Stärkung und Anpassung an die damalige kommunistische Realität. Fran Ramovš hat sich in seiner wissenschaftlichen Tätigkeit sowohl mit organisatorischen Kompetenzen als auch mit wichtigen wissenschaftlichen Synthesen, Beschreibungen und Interpretationen bewährt, die bis heute auf dem Gebiet der Sprachgeschichte und Dialektologie gültig sind. Beide Sprachwissenschaftler repräsentieren einen vielversprechenden Anfang der dynamischen Entwicklung der slowenischen Linguistik, und dies nicht nur in Slowenien.

Povzetek

OD FRANA RAMOVŠA DO SODOBNOSTI – RAZVOJ SLOVENSKEGA JEZIKOSLOVJA

Fran Ramovš (1890–1952) in Rajko Nahtigal (1877–1958) sta znamenita slovenska jezikoslovca, ki sta živela na prelomu stoletij in zgodovinskih obdobj. Morala sta se spoprijeti s povojnimi težavami in posledicami prve in druge svetovne vojne ter si v novi družbenopolitični resničnosti (vzpostavitev slovenske državnosti v okviru Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev) prizadevati, da so imeli Slovenci kot samostojen narod dostop do znanosti in avtonomnega šolstva. Njuna pogajalska perspektiva je zagotavljala prihodnost slovenskega naroda in jezika. Po prvi svetovni vojni sta ustvarila institucionalno podlago za slovensko znanost in šolstvo, predvsem visoko šolstvo, po drugi svetovni vojni pa sta poskrbela za njuno okrepitev in prilagoditev takratni komunistični stvarnosti. Fran Ramovš se je pri svojem znanstvenem delovanju izkazal z organizacijskimi sposobnostmi v znanosti in pomembnimi znanstvenimi sintezami, do danes veljavnimi opisi in interpretacijami s področja zgodovine jezika in dialektologije. Oba znanstvenika sta zasnovala obetajoč začetek dinamičnega razvoja slovenskega jezikoslovja, pa ne le v Sloveniji.